

KÜLÖNFÉLÉK.

Angol testvéreink, a kik september hóban Tagart Lucy k. a. vezetése alatt meglátogattak, e látogatásuk emlékéül 40 font sterling adománynyal járultak papnevelő-intézetünknel felállítandó egy új tanári szék alapjához. Ez adományt Tagart Lucy k. a. egy meleg-hangu levél kíséretében küldötte el közelebből püspökünknek, kedvesen emlékezve vissza azon szives fogadtatásra, a melyben magyarországi utjokban mindenütt, különösen pedig egyházunk részéről részesültek.

Báró Prónay Dezső miskolci beszédének erős utóhangja az a czikk, melyet *Dr. Schneller István* kolozsvári egyetemi tanár azokkal szemben irt, kik Prónaynak a magyarországi protestáns egyházak együttműködésére czélzó szabadelvű nyilatkozatát feltudták. Dr. Schneller az „Evang. Egyház és Iskola“ lapban világosan kimutatja, hogy Báró Prónay azzal a nyilatkozattal lelkiismeretének tett eleget. Az Irod. társaságra szóló felhívást vele együtt aláírta volt Ferencz József unitárius püspök is. De a megalakult irodalmi társaság magatartása csakis a ref. és ág. ev. egyházbeliekre terjesztette ki ténylegesen a tagságot. Báró Prónay e miatt a miskolci gyűlésig nem is vett részt a társaságnak egy gyűlésén se, habár még a pozsonyi mult évi gyűlésre is felszólították volt ünnepi beszéd tartására. S hogy most amaz ismert nyilatkozatot megtette, ezzel annak a benső szükségletnek felelt meg, a melyet lelkiismeretében érzett és annak a következetességnek, a melytől el nem térhetett. A jelesen irt czikk tenorja és befejezése a protestans közös munkában való egyesülés, különösen most, „midőn az ultramontan szellemü, felülről is biztatást nyert reactio a protestansokat közös nemzeti missiojuk teljesítésére oly komolyan inti“. Ha nem is éri e czikk czélját arra a formára nézve, a melyről itt szó van, de figyelemre méltó felszólalás mint olyan, mely a protestansok közös érdekeit megismeri, a mely érdekekre bármely formában munkálunk is, mindig tekintettel kell lenni.

A székely kérdés. A marosvásárhelyi „székelytársaság“ *Székelyföldön* (Utazás a bajok körül) czim alatt újabb füzetet adott ki, melyet

Máthé József irt. A füzet általános viszonyok, mezőgazdaság, erdőgazdaság, ipar és kereskedelem, kulturális viszonyok tekintetében tárgyalja a székelység nyomorát, elszomorító példákat mutatva fel a nép mindinkább való szegényedéséről, s az állam és a társadalom részéről a hanyatlás megakadályozására gyors cselekvést sürget.

Alapítvány áttértek számára. Hogy tényleg van ilyen, napnál világosabban bizonyítja az alsó-austriai helytartónak az a hirdetése (Wiener Zeitung aug. 4.) „hogy 1902. jan. 1-én egy gróf Küssowscher Erasmus-féle alapítvány hely, évenként háromszáz korona a nemesek közül áttért férfiak vagy nők számára, üresedésbe jött. A pályázóknak a nemességet bizonyító okmányon és vagyontalansági bizonyítványon kívül bizonyítványt kell benyújtani arról is, hogy ők róm. kath. vallásra áttértek.“

Austriában a „Los von Rom“ egyik vezére, dr. Eisenkolb képviselő a Rómától való elszakadás politikai és nemzeti jelentőségéről Brünnben oct. 31-én nagy közönség előtt beszédet tartott. Beszédében tájékoztatta a hallgatóságot a szerzetesek számáról is. Austriában csaknem 93 ezer szerzetes és 23 ezer szerzetesnő van, holott Franciaországban csak 30 ezer szerzetes és Olaszországban 9717. Austria tehát e tekintetben a legáldottabb ország és a legjobb kilátásai vannak arra nézve, hogy szerzeteseinek száma a betelepülő francia rendekkel is szaporodni fog. A szerzetes növendékek számát tekintve azonban feltűnő, hogy a míg Austriában 3900 ilyen növendék van, Olaszországban 21000. A növendékeket Olaszországban nevelik, Rómában fanatizálják és mint ilyeneket küldik aztán Austriába. E küldöttek lesznek a pápai hadnak a tisztjei, kik aztán a további seregeket alakítják. A beszéd folyamán a szónok kinyilatkoztatta: „Hogy a mi népünk szabad legyen, arra nézve csak egy eszköz van: „a Rómától elszakadás.“ Nem igaz, a mit mondanak, hogy ez annyi, mint egyik köpeny helyett másikat venni fel. Mi mint protestáns keresztények szabadok akarunk lenni. Mi nem úgy akarjuk, mint mikor a pacsirta énekel és kalitkáha van zárva; hanem mint a pacsirta éneke szabadon föl száll Istenhez, úgy akarunk mi is, mint prot. keresztények szívünkben, alázattal ugyan, de teljes hittel és bizalommal Istenhez fordulni. Mi Rómát nem akarjuk szétrombolni, nem ezt teszi a Rómától elszakadás, mi csak a római jezuizizmussal szemben a mi nagy, a mi prot. kötelességtudatunkat állítjuk oda; nem egy emberre akarunk hallgatni, hanem a lelkiismeretünknek kell a mi erkölcsbiránknak lenni!

— A klerikalizmus ellen az osztrák képviselők az országgyűlésen is felszólaltak. Gross képviselő kérdést intézett a vallásügyi miniszterhez a francia szerzeteseknek Austriába bevándorlására nézve. A

minister azt a választ adta, hogy a francia szerzetesek részéről három megkeresés történt ideiglenes letelepülés iránt, de engedély csak huszonöt versailles-i karmelita apácának adatott. Dr. Eisenkolb erre sürgős indítványt nyújtott bé, melyben fölhívja a kormányt hogy terjeszsen bé törvényjavaslatot, mi szerint új kolostoroknak alapítása attól tétetik függővé, hogy a fennálló kolostorok és rendek az engedély megadását kívánják-e és továbbá, hogy a szerzet-rendek és gyülekezetek vessék alá magukat az egyesületi törvénynek és hogy nekik minden tanítás meg legyen tiltva. Igy Austriában. — Nálunk még csak a lapok tanúsítanak némi vigyázatot a más országokból kitiltott szerzetrendek bevándorlásával szemben. A magyar országgyűlésen még eddig semmi jelt nem lehet észrevenni arra, hogy emez, ez országra közönyösnek éppen nem mondható ügyre figyelmet fordítsanak. Mikor fogják Magyarországon az egyesületi törvényt a szerzetrendekre alkalmazni? Mely engedélylyel történik az, hogy ez országban az apácák mindenfelé és sűrűn kéregetnek kolostoraiknak?!

Németországban Iegel róm. kath. papot szabadelvű nézetei miatt állásától megfosztották, nemcsak, hanem miután Berliube tette át lakását és a róm. kath. egyháztól teljesen elszakadt, a freiburgi egyházi hatóság a legnagyobb egyházi büntetést, a *kiátkozást* mondta ki reá. Erre Iegel egy nyílt levélben felelt a következőket írva: „Minden korábbi barátaimnak és ismerőseimnek, a kik azt hiszik, hogy most becsülésüket és barátságukat meg kell, hogy tőlem vonják, tudomására hozom, hogy én ez által az ítélet által egy hajszálnyival sem lettem rosszabb. Igazság és kegyelem minden embernek közös java és azok bírására éppen olyan kevésbé van szükségük emberek közvetítésére, mint a napfénynek vagy a levegőnek; azokat saját törekvésükkel kell megnyerni. Tehát minél távolabb az egyháztól, annál közelebb az igazsághoz és mert annál türelmesebb és távolabb a szív, annál hamarább az ember igaz keresztény.“

Franciaországban a róm. kath. egyház ellenében, mint olvasóink előtt ismeretes, éppen egy oly mozgalom van folyamatban, mint Austriában. Franciaországban is a protestantismus a hitjavítás idején és a következő száz években nagy üldözéseken ment át, míg végre az 1802, Germinal 18-iki törvény életjogát biztosította. A protestáns gyülekezetek száma azonban csekély s templomaik alig észrevehetők, nagyobb részint torony és harang nélkül valók és mutatják, hogy istentisztelethelyeik kisebbségben vannak. A protestánsok számát az egész Franciaországban most 700,000-re lehet tenni, tehát a népes-

ségnek csak mintegy 2% protestáns. De utóbbi időben, mintegy öt év óta néhány megyében a kath. népség között mozgalom indult, mely hasonlít az Austriában végbemenő mozgalomhoz. Különösen Périgord, Charente és Corrèze megyékben egész helységek tértek át a prot. hitre és templomokat építenek. Mintegy olyan 90 helységben hirdetik most meghívás következtében a protestánsok az igét, hol nem régen csak róm. kath. istentisztelet volt. Mindinkább szaporodik azoknak a papoknak száma is, (az utóbbi évekről eddig 200) kik a római egyházból, lelkiismeretükkel a római rendszert nem tudván összeegyeztetni, kilépnek. Franciaországban a főpapságból is nem egy óhajtja a klerus és egyház reformját és a papi gyűléseken, mint a mult évben a bourgeois gyűlésen, ezt tisztán ki is fejezték.

XIII. Leo pápa jubileuma. A római egyház XIII. Leo huszonötéves pápaságának jubileumát készül 1902-ben megülni. Az ünnepély sorrendjét már közzé is tették. Mint egy külföldi lap megjegyzi, a dolog úgy tűnik fel, mintha az egész huszonöt esztendőtt ünnepelni kellene és hogy az ünnepélynek a pápai pénzkereset forrásául is kell szolgálni, mit eléggé mutatnak az ünnepély sorrendjének egyes pontjai. Ezek a következők: 1. Zarándoklás Rómába a világ minden részéből (1902, mart., ápril., máj.); 2. Szellemi zarándoklás azok számára, kik személyesen nem jelenhetnek meg, vagyis azoknak az imákon kívül pénzadományokat vagy ajándékokat kell adni. 3. A püspököknek újólág hathatósan ajánlatik, hogy a napi imába vegyék fel ez imát: Oremus pro Pontifice nostro Leone. 4. Kéretnek, hogy a világ minden papságában rendezzenek a szent atya számára fillérgyűjtést. Hogy mindenki még a legszegényebb is a Krisztus helytartója szent személye iránti eme különös szeretet adójában résztvehessen, csak fillérgyűjtésnek kell lenni, melynél az egyesek adománya csak 5 vagy 10 fillér legyen. 5. Jubileumi ajándék: arany tiara. Minden egyházmegyében gyűjtést kell rendezni e jubileumi ajándék megszerzésére a szent-anya számára, mely ajándék egy drágakövekkel ékített arany-tiara. E tiara, a pápaság szent jelvénye a szent atyának a jubileumi megkoronázás napjának előestéjén fog átadatni a központi választmány által. 6. Rendjel adományozás. A szent atya kegyes volt, hogy a választmányuk felhatalmazást adjon arra, hogy minden egyházmegyében azoknak, a kik e munkában különös érdemet szereztek, a megyei püspök ajánlatára érdemkeresztet és érdemérmét, „Benemerenti“ bizonyos számban adjon és minden egyházmegyéből egy jelöltet a pápai érdemkeresztrel „Pro ecclesia et Pontifice“ keresztrel való kitüntetésre elfogadjon.

Olaszországban a különböző protestáns egyházak egyesülésre törekvesznek. Ez évben képviselők Rómában több értekezletet tartottak, hogy az egyesülés módjára megállapodjanak. Az utolsó értekezleten egyhangulag elfogadták a valdenseknek azt az ajánlatát, hogy alakítsanak egy 12 tagból álló közös protestáns egyháztanácsot: „Consiglio Evangelico d'Italia, melynek feladata lesz, hogy minden olyan ügyben melyek az Olaszországban levő protestáns felekezeteket közösen érdeklik, határozzon.

A római katholicismusról a római angol benedictinus zárda volt apátja a „Times“-hoz intézett levelében a következőt írja: „Ismerve az emberi természet gyöngeségét, az még nem üzött volna hitetlenségbe, hogy az egyházban olykor-olykor igazságtalanságot és erkölcstelenséget láttam. De a szomorú tapasztalat arról győzött meg, hogy Rómában az igazságtalanság és erkölcstelenség szabály és hogy az egyház a helyett hogy tisztán szellemi szervezet lenne, tényleg egy politikai nagy gépezet világi célokra, világi szellemű emberek által kormányozva. Ezért, hogy én elvesztettem a kath. élet hitét, melyet huszonhat éven át minden kétség nélkül ápoltam.“

Japánban a keresztény miveltéség mind inkább terjed s főleg az amerikai, angol és német protestánsok útján. A japániak ebben a formában értik inkább a kereszténységet. Japánból ez évben egy tanuló is küldöttek az angol unitáriusok oxfordi theol. akadémiájára Toysaki Zennosuke ifjú ember személyében.

Történelmi és aesthetikai muzeum főiskolánkban. Az új iskola megnyitásával sok olyan akadály gördült el a nevelés útja elől, a melyek eddig a tanárok legigazibb és lelkiismeretesebb törekvéseit gátolták. Nem volt egyetlenegy gyűjteményeink számára sem helyiség. Szűk, sötét, fűtetlen szobákban, folyosókon, sötét előszobákban voltak elhelyezve, a melyek a szemléleten alapuló tanítást és tanulást teljességgel kizárták. Most már vannak helyiségek, ha nem is minden tekintetben megfelelők. A helyiség hiánya okozta azt, hogy művészeti muzeum megalapítására eddig nem is gondoltunk. A mi ide tartozó tárgyunk volt, az a régi kollégiumban elszórva volt elhelyezve. Most e múzeum jelentékeny gyarapodást nyert. Az ókori szobrászat legkitünőbb remekei vannak összeválogatva gipsz öntvényekben. A görög és római mythologia alakjait jól sikerült szobrokban látják a tanulók, a kik a tanárok vezetése mellett koronként — a mint a tanítás érdeke hozza magával — meglátogatják a muzeumot. Megvan tehát téve a legelső lépés a művészeti nevelés kérdésében nálunk is. Túl vagyunk a kezdeten, de csak

épen a kezdeten. Nem tudjuk eléggé hathatósan felhívni a tanárok figyelmét a szemléltetésre. Aknázzák ki teljes mértékben azt a kincset, a mely a közvetlen szemléltetésben kínálkozik. Most még a leglelke- sebb elméleti magyarázatnál is többet ér egy csak középszerű képnek vagy szobornak is a megtekintése egy pár magyarázó, a lelket az elrejtett szépség iránt suggeráló szó kíséretében. A szemléltetés nem felkapott, újabb időben divatba jött műszó, a melyen most illik lova- golni. Minden idők paedagogusai érezték fontosságát és sürgették is. Ma a lélektan tudományos magyarázatát is adta e követelésnek. Elég ok a szemléltetés minél sűrűbb alkalmazására.

(g. k.)

A művészeti nevelés ügye Németországban. Ismeretes dolog, mily lelkesedéssel karolta fel jelenlegi közoktatásügyi miniszterünk a művészeti nevelés kérdését. E mozgalom eredménye a revideált közép- iskolai tanítási terven már észlelhető. Hogy az életbe is átmegy-e hamarjában a művészeti nevelés hatása, nyilatkozni fog-e a szépérzék általános fejlődésében és az életnek ama nemes, fenkölt felfogásában, a melyet közvetve várunk e mozgalomtól, ez iránt nem táplálunk épen vérmes reményeket. Az új tanítási tervhez nincsenek meg még az utasítások; a rajztanításhoz nincsenek meg a szükséges szerek és eszköz- zök. Szóval, sok még a kérdés előtt az akadály és nemcsak gyakorlati, hanem elméleti is. Nem tartjuk egészen véletlennek, hogy Német- országban, Drezdában, épen most — szept. 28. és 29-én tartottak egy congressust a művészeti nevelés ügyében. E congressuson részt vett dr. Beöthy Zsolt, a ki a budapesti tanári körben dr. Wlassics Gyula jelenlétében nagy érdeklődés mellett számolt be a congressuson szerzett tapasztalatairól és benyomásairól. Különösen kiemelte azt a bámulatos érdeklődést és ernyedetlen kitartást, melylyel az érdeklődők — mint- egy 270-en — a tárgyaláson részt vettek; másodsorban az új eszmék- nek nagy forrongását és a régi hagyományok iránt nyilvánult ideges türelmetlenséget. A művészeti képzés módszerére nézve a legkülönbözőbb és legellentétebb nézetek merültek fel, a mi a kérdés methodikai éretlenségére vall. Mit mondhatnánk e tekintetben mi a mi mozgal- munkról? Szólt arról az antagonizmusról, mely e kérdésben a művésze- ket és paedagogusokat elválasztotta. A mi mozgalmunkban művészek jóformán részt sem vettek. Az előadó párhuzamot vonva a két moz- galom között, a megelégedés bizonyos nemével konstatálja, hogy mi is mindent megtettünk, a mit tehattunk és semmit el nem siettünk. Kiváncsian várjuk a congressus naplóinak megjelenését, hogy első kéz- ből kapjunk értesítést e kérdéstről, a mely napról napra közeledik oktatási rendszerünkben ahhoz a jelentős positiohoz, a melyet fontos- ságánál fogva megérdemel.

(g. k.)

Isk. Értesítők. A *székelykeresztúri unitárius gymnasium értesi- tője* 1900/01. isk. évről. Összeállította *Sándor János* igazg. tanár. Az első lapok a kegyeletnek vannak szentelve. Az intézetnek a múlt isk. évben elhalt tanáráról, Barabás Józsefről emlékeznek meg. Azután az igazgatónak az isk.

évet megnyitó. történelmi vonatkozásokban és nevelői elvekben gazdag beszéde következik. Az intézetben működött 8 tanuló. Volt 161. tanuló, ezek közül unitárius: 106. Az Értesítőt az év történetéből közölt adatok zárják be.

A tordai állami polg. fiu és leányisk. 1900/01. évi Értesítője, közli Varga Dénes igazgató. Az igazgató által írt részletes évi történet mellett a rendes értesítői rovatokat találjuk az értesítőben. Tanulók száma volt 14; a tanulóké összesen: 368., ebből unitárius: 72. Az értesítők gondosan vannak összeállítva.

Az anarchizmus gyógyítása. Az amerikai egyesült államok köztársasági elnöke, Mac Kinley meggyilkolása alkalmával, a fennebbi czimen, több jeles cikk jelent meg valamint az amerikai, úgy az angol lapokban is. Dr. Cunningham Vilmos jeles író és nemzetgazdász a többek közt ezeket írja a fennebbi tárgyról:

„Mikor valamely oly bűn követtetik el, minő egy nagy állam elnökének alávaló meggyilkolása, azonnal készek vagyunk azt mondani, *hogy a bűnösnek bizonyára bolondnak kellett lennie.* Az ily alávaló dolgokban dicsőséget avagy azt látni, hogy ez az anarchizmus tana, csak nem elképzelhetetlen. Ez a *modern társadalom betegsége*, melyhez hasonló sem az ő-, sem a középkorban nem található. E betegség teljesen új. Ha ennek hatásos gyógymódját akarjuk találni, úgy forrását kell először kikutatni.

Az anarchista egész megfontolással hajtja magát bele az emberi társadalom jelen szervezete feletti kétségbeesésbe. Azt megsemmisíteni akarja mindenestől, mert teljesen romlottnak tekinti. Mikor egy ily nézetekkel bíró ember elkövetett durva gyilkossága megrendíti az egész mivelte világot, akkor nekünk is meg kell gondolnunk, ha vajjon nincsen-e neki valami mentsége a társadalom ellenes gyűlölködésre? Gyűlölködésének, kétségbeesésének, fájdalom, valósággal szembe-tűnő alapja van. Az állam politikai életében alig tehető valami, a mi valamely uton-módon az egyesek magán érdekével össze ne ütköznék. Valamint a politikai, úgy, bár kisebb mértékben, még az egyes városi életben is mindig előtérbe nyomul a személyes büszkeség, nagyravágás és önérdek. Sőt időnként tényleg a magánérdekek nyomulnak előtérbe, s a közérdek mellékes lesz. Az Egyesült Államok elnökének meggyilkolása esetét az a szélitiben-hosszában elterjedett — (igaz vagy téves?) hit magyarázza meg, mely szerint az állam kormánya néhány millio-mos érdekeinek megfelelően vezetett s következőleg a köztársaság törvényei végrehajtása teljesen és specialisan az anarchistáknak volt ártalmára. Nem feladatunk, hogy más népeket ítéljünk meg szigoruan, de kötelességünk, hogy megítéljük saját dolgainkat és ügyeinket. A magán vagy személyes érdekek benne kell hogy mozogjanak a köz-ügyekben, azokat kizárni nem lehet, ámde egész megfontolással lehet azokat figyelmen kívül hagyni, s öntudatosan félretenni. Ha nyilvános kötelességeinkre a vallás álláspontjáról tekintünk; ha azokat az Isten szemei előtt érette és embertársainkért teljesítjük, akkor a személyes előnyök kísértései jelentéktelenné válnak. S ez lehetséges is; ha meggondoljuk, hogy minden nyilvános kötelességünk *egy bizalom*, melynek saját hátrányunkkal, sőt kárunkkal is, teljes odaadással kell megfelelnünk.

E végből a közszellem művelésére és arra van állandó szükség, hogy mindenki mondjon le amaz elvről, hogy a közérdek az ő saját magánérdekeit szolgálja. A mennyiben a művelt nemzetek ezt elérni tudják, s a mennyiben felül tudnak emelkedni még csak a romlottság látszatán is, csak is annyiban tudják megfosztani az anarchistákat mentességüktől, s annyiban teszik magukat az anarchismus betegségétől mentesekké. Azonban a társadalmi és politikai élet minden gonoszságai mellett is, az anarchista reménytelensége és kétségbeesése, legtöbbször a saját szívében gyökerező okokra vezethető vissza. Az ember érvényesíteni akarja saját egyéniségét; s e tekintetben ő korának csupán egy teremtménye, egy ember, a kinek meg van engedve, hogy irányelvei legyenek, azokat megvalósítás végett, szüntelen elméjében forgassa, maga előtt tartsa. Mindnyájan hajlandók vagyunk így szólani: mi követeljük jogainkat, tetszésünk szerinti életet akarunk élni, saját utainkat megtartani, de a mi ezekben aztán fegyelmezni akar, azt rossznak tartjuk. Az anarchista, midőn kihívólag lép fel az egész társadalommal szemben, csak annak az elvnek ad teljes kifejezést, hogy *mindnyájan követeljük a jogot, hogy saját utainkon járjunk és senki se bajlódjék velünk.* Következőleg az anarchismustól mindaddig nem leszünk mentesek, amíg be nem látjuk, hogy ez a szellem *helytelen* és hogy kizárólag csak a saját utainkon, módunk és tetszésünk szerint járni *veszedelmes.* „A ki szereti életét, elveszti azt“, s valódi létünk nem abban áll, hogy elszakítsuk magunkat a társadalomtól, arra rátörjünk, hanem, hogy vegyünk részt a társadalmi életben a mennyire csak lehetséges. A ki így cselekszik, az nem fog haszontalanul ellene állani a társadalomnak, hanem törekedni fog, hogy annak egy oly tagja legyen, a ki igyekszik bizalmat, elégedettséget szerezni s teljesíti az élet kötelességeit, várván, hogy azt arassa, a mire őt Istennek elhívni tetszik.

— ó — n.

Gyászhirek. Árkosi Benkő Mihályt, a kolozsmegyei takarékpénztár vezérigazgatóját, egyházközségi gondnokot a legfájóbb veszteség találta. Neje *Árkosi Benkő Mihályné, szül. Fekete Matild* életének 44-dik, boldog házasságának 26-ik évében, hosszas szenvedés után dec. 3-án elhunyt. A derék nőnek korai elhunytát férje mellett mély bánattal fájlalják édes anyja özv. Fekete Pálné, testvérei Fekete Gyula vmegyei aljegyző, tb. főszolgabíró, Fekete Ilona, Dr. Gál Kelemen koll. igazg. neje, Fekete Pál bankhivatalnok, nevelt fia Árkosi Benkő Sándor m. kir. honvéd huszárfőhadnagy s nagyszámú rokonság. — Timár Gábor 1848/9-es honvédkapitány, ny. adótiszt Kolozsvárt, fájdalmas veszteséget szenvedett neje *Timár Gáborné szül. Berei Anna* halálában. A jó nőt, ki élete 68-ik s házasságuk 51-ikévében nov. 14-én hunyt el, a férj mellett gyászolja fia, Timár Ödön kolozsmegyei levéltárnok.

ARANYKÖNYV.

Adakozások a Sepsi-Szt.-Györgyön építendő unitárius templom-alapra.

(Tizenhatodik közlemény.)

A Ielkész kezéhez: Gyárfás Sándor ev. ref. Szt.-Györgyről 2 kor.

Barabás Elek hitrokon gyűjtőkönyvén.

Közép-Ajta: Csiki István, Kövér Andrásné 1—1 kor. Fischer Samu 40 fill., N. N., N. N., Benkő Imréné, Szilágyi János 20—20 fill., összesen: 2 kor. 20 fill.

Miklósvár: Bernáld János 1 kor., Cs. K., H. L. 40—40 fill., összesen: 1 kor. 80 fill.

Böln: Unitárius egyházközség 40 kor., Rafael Jakab és neje 4 kor., Albert Lőrincz, Tana Albert, Czell Ignáczné, Lőfi Áron 2—2 kor., Kisgyörgy Tamás, Grünfeld Mihály, Marczell György, Tana Samu, Lőfi Boldizsár, Gáspár József 1—1 kor., Tana András 60 fill., Brolya János 50 fill., Barra Mihály, Nagy Tamásné, Sikó György, Sikó Andrásné, Kisgyörgy Lajos, Uzoni Izsák, Tana Lajos 40—40 fill., Bedő István 30 fill., Kisgyörgy Áron, Kozma Dénes, Boda Áron, Boda Zsigmond, Léta Sámuel, Nagy Elek, Tana György, Boda József, Gergely Ferencz, Boda Sándor, Tana János, Lakatos János id., Boda Dénes, Mikó Miklós, Tőkés Jánosné, Pál Mihály, Pál György, Kisgyörgy Sándor 20—20 fill., Tana István 10 fill., összesen: 65 kor. 80 fill.

Nagy-Ajta: Dr. Ferenczi Géza 10 kor., Kovács Gábor 4 kor., Körtvélyfáy Henter Béla, Zathureczky Kálmán, Zathureczky László, Zathureczky József, Répa Mihály 2—2 kor., Péterfy Lőrincz, Finta Géza, Biró József, Zárug Lukács, Szabó István, Péterfi Léta Sándor, Szentpáli Sándor, Henter Károly, Kriza Sándor 1—1 kor., Darkó György id. 80 fill., Benedek János, Rabocska Elek, Darkó Lajos, Incze Dénes, Boda Samu, Gáspár Gida 60—60 fill., Péterfi Dávid, Tóth Sándor, Darkó György id., Somogyi Istvánné, Ferencz Zsigmond, Dimény Lázárné, Darkó György ifj., Simon Áronné 40—40 fill., Bihari József, Mihály Sándor, Simon György, Kisgyörgy Dávid ifj., Keresztes Sámuel, Darkó József, N. N., Lengyel József, Simon József, Zoltán György ifj., Zoltán György id., Kádár György, Téglás Sándor, Fekete József, Kerekes Áron, Incze Gábor, Incze József 20—20 fill., összesen: 46 kor. 20 fill.

Ürmös: Begyűlt gabonából 6 kor. 70 fill., Unitárius egyházközség, Deák Miklós Ielkész 2—2 kor., Nagy Zsigmond, Leviczky Miklós 1—1 kor., Gyerő János, Nagy György 70—70 fill., Gyerő Mihály 60 fill., Sipos Ignác 48 fill., Nagy György, Szilágyi Sándor, Bodi András 40—40 fill., Lengyel Albert, Mózes István 20—20 fill., összesen: 16 kor. 78 fill.